

Rapport for opfyldelse af mål i Forsvarsministeriets miljø- og energistrategi

2019

Indhold

INDLEDNING.....	3
RESUMÉ	4
FOKUSOMRÅDER OG MÅLOPFYLDELSE I 2019	5
OPERATIV VIRKSOMHED.....	8
STØTTEVIRKSOMHED	11
ARKTIS	13
CHRISTIANSØ	15
MILJØ- OG ENERGIPOLITIK, MILJØ- OG ENERGILEDELSE SAMT KLIMAREGNSKAB.....	17
ADFÆRD OG KOMMUNIKATION.....	18

Indledning

**Forsvarsministeriets
miljø- og energi-
strategi 2016-2020
blev udgivet den
23. september 2016.**

Forsvarsministeriets styregruppe for miljø- og energiområdet skal medvirke til at sikre implementeringen af strategimålene. Styregruppen er sammensat af repræsentanter fra Forsvarsministeriets styrelser, herunder Forsvarskommandoen, Beredskabsstyrelsen, Hjemmeværnskommandoen, Forsvarets Efterretningstjeneste, Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse samt Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Styregruppen afgiver en årlig statusrapport for opfyldelse af målene i strategien til Forsvarsministeriets departement. Styregruppens rapportering om fremdrift for strategiens mål sker på baggrund af de respektive styrelses oplysninger om, hvorledes målopfyldelsen for hvert enkelt mål er opnået. Årsrapporten godkendes af koncernledelsen.

Forsvarsministeriets miljø- og energipolitik, som også indeholder en politik for internationalt samarbejde på det grønne område, blev offentliggjort i 2017. Forsvarsministeriets miljø- og energistrategi indeholder for 2019 aktiviteter inden for flere fokusområder på tværs af koncernen og geografisk på tværs af Kongeriget.

Resumé

Rapporten giver status for de mål, der skulle opfyldes i 2019 i henhold til Forsvarsministeriets miljø- og energistrategi 2016-2020. Forsvarsministeriet med underlagte myndigheder har i alt opfyldt 16 ud af de 24 mål, der skulle opfyldes i 2019. Fem mål er delvist opfyldt, mens tre mål ikke er opfyldt.

På det operative område har Forsvarskommandoen arbejdet med datalogning for energiforbruget i operative lejre, tiltag for energioptimering på Forsvarets skibe samt optimering af logistik- og brændstofområdet.

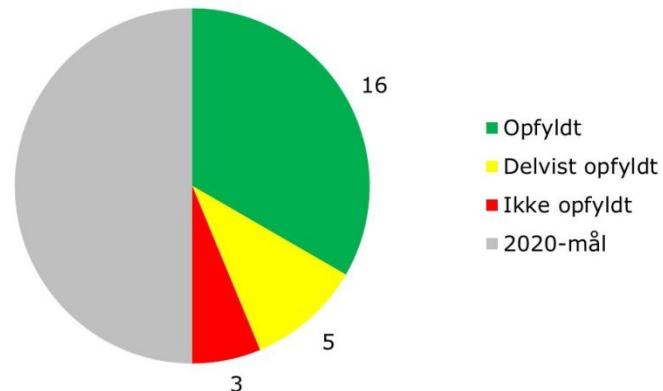
Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse har arbejdet med grønne principper for indkøb af IT-udstyr, hvor udstyret er blevet reduceret og udskiftet til mere energibesparende løsninger.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har gennemført tre større CTS-projekter (Central Tilstandskontrol og Styring) med bygningsautomatik i forhold til varme- og elforbrug. Endvidere er der i forbindelse med nybyggeri og bygningsrenoveringer arbejdet med lavenergiklasse. Der er yderligere gennemført en analyse af, hvordan en grønnere adfærd kan fremmes hos personalet i forbindelse med ophold i en lejr. Der er tillige gennemført en større indsats på adfærdsområdet, hvor flere grønne kampagner er blevet udarbejdet. Dette omfatter en affaldskampagne for alle Forsvarsministeriets ansatte, en grøn adfærdskampagne til udsendte medarbejdere, en grøn kampagne for Hjemmeværnets frivillige samt en grøn kampagne for Christiansø. Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse offentliggjorde Forsvarsministeriets Klimaregnskab 2018 i december 2019.

Samtidig arbejdede Forsvarsministeriets departement med grønne initiativer for Christiansø, samt med et delvist opfyldt strategimål om at identificere indsatsområder for nedbringelse af CO₂-, NO_x-, SO₂- og partikeludledning.

Fokusområder og målopfyldelse i 2019

Nedenstående oversigt illustrerer hvilke mål i Forsvarsministeriets miljø- og energistrategi 2016-2020, der skulle opfyldes i 2019 (herunder mål overført fra tidligere år), og i hvilken grad de enkelte mål er opfyldt. Oversigten viser således en delmængde af strategiens samlede antal mål. De angivne fokusområder og nummereringen af mål henviser til opdelingen i Forsvarsministeriets miljø- og energistrategi 2016-2020.

Fokusområde	Mål	Opfyldt	Delvist opfyldt	Ikke opfyldt
Operativ virksomhed	Mål 1.a: I Forsvarsministeriets lejre skal data for energiforbruget opsamles fra 2018, hvor det vurderes at være hensigtsmæssigt.		X	
	Mål 2.c: På fleksible støtteskibe skal tiltag til energioptimering implementeres inden udgangen af 2018 på baggrund af den gennemførte analyse i projektet Smarter Sailing. Analysen omfatter de eksisterende varme-, ventilations- og luftkonditionerings-systemer (HVAC) samt pumpesystemer. Hertil kommer udskiftning af lyskilder, primært til LED belysning med lyssensorer (PIR).		X	
	Mål 3.b: Inden udgangen af 2018 analyseres optimering af logistisk behov ved internationale indsættelser af flybidrag.	X		
	Mål 5.c: Miljø- og energihensyn indarbejdes i logistiske bestemmelser inden 2019.			X
Støttevirksomhed	Mål 2.a: Fra 2016 udføres nybyggeri i henhold til bygningsklasse 2020. Samtidig udføres	X		

Fokusområde	Mål	Opfyldt	Delvist opfyldt	Ikke opfyldt
	bygningsrenoveringer og ombygninger med bygningskomponenter i henhold til bygningsklasse 2020.			
	Mål 2.c: Hvor det er rentabelt, skal der fra 2017 ske en løbende udskiftning og opdatering af CTS (Central Tilstandskontrol og Styring) i strategiperioden, så der etableres bygningsautomatik i forhold til varme- og elforbrug på Forsvarsministeriets etableringer.	X		
	Mål 2.g: Løbende i strategiperioden inddrages grønne principper i indkøb af IT-udstyr, opstilling af arbejdspladser samt ved etablering af IT-forbindelser og driftsfaciliteter.	X		
Arktis	Mål 3.a: I 2017 udarbejdes en analyse af logistik- og særligt brændstofområdet i Arktis.		X	
	Mål 3.b: I 2018 oprettes et projekt til at implementere en bedre sikring af, at de arktiske logistiske og brændstofmæssige forhold er tænkt ind ved anskaffelser/indkøb til brug i Arktis.			X
	Mål 3.d: I 2019 skal mulighederne for optimering af energiforsyning og reducere af energiforbruget ved Arktis være afdækket.		X	
Christiansø	Mål 2.a: Plan for modernisering af spildevandsafledning skal være udarbejdet i 2017.	X		
	Mål 3.a: Plan for overgang til mere vedvarende el-forsyning og minimering af miljørisikoen skal være udarbejdet inden udgangen af 2017.	X		
	Mål 3.b: En analyse af sammenbinding af fjernvarmeforsyningen mellem Christiansø og Frederiksø skal foreligge i 2019.	X		
	Mål 4.a: Analyse af muligheden for udvikling af en lokal affaldshåndtering med fokus på genanvendelse og energiformål skal færdiggøres i 2018.	X		
	Mål 5.a: Årlig status på udvikling og formidling af kvaliteten i naturpleje i et samlet koncept	X		

Fokusområde	Mål	Opfyldt	Delvist opfyldt	Ikke opfyldt
	med kulturværdier i løbet af strategiperioden.			
Miljø- og energipolitik, miljø- og energiledelse samt klimaregnskab	Mål 3.a: Forsvarsministeriet vil hvert år inden udgangen af september offentliggøre koncernens klimaregnskab for det foregående år med tilhørende ledelsesberetning.	X		
	Mål 4.a: Forsvarsministeriet vil blandt andet på baggrund af klimaregnskabet identificere indsatsområder for nedbringelse af NO _x -, SO ₂ - og partikeludledning samt fra 2017 fastlægge mål for procentvise CO ₂ -reduktioner under samtidig iagttagelse af hensyntagen til opnåelse af maksimal operativ effekt.		X	
Adfærd og kommunikation	Mål 1.c: Der skal årligt udarbejdes affaldskampagner.	X		
	Mål 2.a: Inden 2018 analyseres adfærdsmæssige tiltag, der kan fremme en grønnere adfærd (bevidsthed) hos personalet i forbindelse med ophold i en lejr.	X		
	Mål 3.a: Der afholdes minimum ét møde årligt i det eksisterende dialogforum for naturforvaltning.	X		
	Mål 4.a: Inden udgangen af 2018 udarbejdes en grøn kampagne for de fastboende på Christiansø.	X		
	Mål 4.b: Inden udgangen af 2019 udarbejdes en affaldskampagne målrettet besøgende på Christiansø.	X		
	Mål 5.a: En grøn adfærdskampagne udarbejdes inden udgangen af 2018 til udsendte medarbejdere.	X		
	Mål 5.b: Inden udgangen af 2019 skal der udarbejdes en grøn adfærdskampagne til frivillige medarbejdere under Forsvarsministeriets myndighedsområde.			X
Samlet målopfyldelse		16	5	3

Resultaterne af de enkelte fokusområder præsenteres i de følgende afsnit.

Operativ virksomhed

Forsvarsministeriet driver og udvikler opgaveløsningen, så vi får mest mulig effekt ud af de ressourcer, vi sammen råder over. Dette giver mulighed for øget aktivitet i den operative opgaveløsning, som er kerneopgaven i ministerområdet, og det kan bidrage til øgede investeringer i ministerområdets kapaciteter ved at sænke driftsudgifterne. Samtidig kan et mindsket logistisk behov give større fleksibilitet og kampkraft i opgaveløsningen. Disse fordele skal drive det videre arbejde med at opnå en reduktion af miljø- og klimapåvirkningen.

Forsvarsministeriets operative virksomhed udføres af tre styrelser: Forsvarskommandoen, Hjemmeværnskommandoen og Beredskabsstyrelsen. I 2019 omfattede strategimålene følgende aktiviteter fra Forsvarskommandoen:

- Data for energiforbrug i operative lejre
- Energioptimeringstiltag
- Optimering af logistisk behov
- Logistiske bestemmelser

DATA FOR ENERGIFORBRUG I OPERATIVE LEJRE

Mål 1.a:

"I Forsvarsministeriets lejre skal data for energiforbruget opsamles fra 2018, hvor det vurderes at være hensigtsmæssigt."

Formålet var oprindeligt at udvikle en metode til at opsamle data om energiforbruget i Forsvarsministeriets lejre. Det blev imidlertid besluttet at deltage i projektet "NATO Science for Peace and Security Project G5525 – Harmonized Energy Monitoring and Camp Simulation Tools", da denne metode kan tilvejebringes herigennem. Projektet er støttet af USA, Canada, Australien, Tyskland og Holland. Det overordnede formål er at reducere brugen af fossile brændstoffer, hvor der udvikles et koncept og prototypesystem, som kan anvendes til datalogning i operative lejre.

Danmark er tilkoblet projektet som en såkaldt "end-user", og kan således deltage i tests og kommentere på projektets udvikling. Efter projektets afslutning får Forsvaret adgang til projektets data, herunder software og de gennemførte tests. Det er forventningen, at projektet resulterer i løsninger, der vil være implementerbare i dansk forsvar. I 2019 deltog Hærens Ingeniørregiment og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse som observatør i øvelsen Capable Logistical 2019, hvor der blev gennemført en række tests af prototypesystemet. Grundet beslutningen om at tilslutte sig projektet, forlænges handlingsplanens periode til primo 2022.

Målet er delvist opfyldt.

F-16 formationsflyvning i anledning af 40 års jubilæum. Foto: Forsvarsgalleriet.

ENERGIOPTIMERINGSTILTAG

Mål 2.c:

"På fleksible støtteskibe skal tiltag til energioptimering implementeres inden udgangen af 2018 på baggrund af den gennemførte analyse i projektet Smarter Sailing. Analysen omfatter de eksisterende varme-, ventilations- og luftkonditioneringssystemer (HVAC) samt pumpesystemer. Hertil kommer udskiftning af lyskilder, primært skiftes til LED belysning med lyssensorer (PIR)."

Der er iværksat implementering af tiltagene, som er under anskaffelse ved Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse. Dele af de planlagte anskaffelser i 2019 er udskudt, grundet indførelse af skærpede krav til udbudsprocessen. Resterende tiltag forventes installeret på skibene i 2020, som færdiggøres i 2021. Med hensyn til LED belysningen er det en teknisk udfordring, at der for nærværende ikke foreligger tilstrækkelig belysning på markedet, der ikke afgiver elektromagnetisk støj. Der forventes dog at foreligge en løsning i løbet af 2020. I forhold til luftkonditioneringssystemer og pumpesystemer er delprojekterne næsten færdige. Endvidere planlægges styring af HVAC-system indarbejdet i skibets styringssystem, enten fuldautomatisk eller semiautomatisk, afhængig af de tekniske muligheder. Med indsatserne forventes der en årlig besparelse alene på strømforbruget på mere end 3 mio. kr. pr. enhed.

Målet er delvist opfyldt.

OPTIMERING AF LOGISTISK BEHOV

Mål 3.b:

"Inden udgangen af 2018 analyseres optimering af logistisk behov ved internationale indsættelser af flybidrag."

Flyvevåbnet har gennemført en analyse af de logistiske behov ved internationale indsættelser af flybidrag. Der er identificeret et mindre potentiale for at inddrage grønne tiltag i anskaffelsesplanen for materiel, der anskaffes lokalt i operationsområdet. Det omfatter eksempelvis leasing af mindre køretøjer eller indkøb af ikke-operative materielgenstande som varmepumper, teltduge til overdækning mv. På den måde reduceres behovet for at transportere materiel mellem Danmark og operationsområdet. Der er i analysen ikke taget stilling til optimeringsmuligheder for egentligt operativt materiel som fly eller våbensystemer, da dette vil skulle vurderes i forbindelse med nyanskaffelser.

Målet er opfyldt.

LOGISTISKE BESTEMMELSER

Mål 5.c:

"Miljø- og energihensyn indarbejdes i logistiske bestemmelser inden 2019."

Revision af de logistiske bestemmelser har afventet Forsvarskommandoens nyordning, der nu er afsluttet. Der har dog ikke været ressourcer til at arbejde med målsætningen i 2019. Arbejdet med revision af de logistiske bestemmelser vil blive iværksat i 2020 i samarbejde med Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse, der er ansvarlig for det driftslogistiske område.

Målet er ikke opfyldt.

Støttevirksomhed

Forsvarsministeriet skaber fælles handlekraft – også på det grønne område – gennem samarbejde mellem den operative virksomhed og støttestrukturen.

Forsvarsministeriet vil opnå ressourcebesparelser ved fortsat energirenovring af bygninger. Der arbejdes også for at udbrede en overgang til alternative vedvarende energikilder inden for hele driftsområdet.

Forsvarsministeriet ønsker at udvikle sine bæredygtige indkøb, så det sikres, at der stilles krav til produkternes miljøpåvirkning i brugs- og bortskaffelsesfasen samt leverandørernes overholdelse af internationale konventioner. I 2019 omfattede strategimålene aktiviteter inden for følgende emner:

- Byggestandarder
- CTS
- Grøn IT

BYGGESTANDARDER

Mål 2.a:

"Fra 2016 udføres nybyggeri i henhold til bygningsklasse 2020. Samtidig udføres bygningsrenoveringer og ombygninger med bygningskomponenter i henhold til bygningsklasse 2020."

Alt nybyggeri under Forsvarsministeriets myndighedsområde gennemføres som byggeri i henhold til lavenergiklasse, og alle bygningsrenoveringer og ombygninger udføres med bygningskomponenter i henhold til lavenergiklasse i det omfang det er totaløkonomisk rentabelt. Der kan forekomme projekter, hvor byggeri ikke kan gennemføres i henhold til lavenergiklasse af funktionelle og/eller operative hensyn.

I 2019 er der udarbejdet mere end 50 totaløkonomiske vurderinger i henhold til lavenergiklasse. Herigennem er det erfaret, at der ikke er den samfundsøkonomiske gevinst, som det var forventet, da lavenergiklassen blev lanceret i 2011. Dette set i lyset af, at det i nogle tilfælde er mere fordelagtigt at gennemføre byggeriet i henhold til Bygningsreglement 2018 (BR 18), og dermed fravige fra kravene fra lavenergiklassen (som er en frivillig bygningsklasse).

Målet er opfyldt.

CTS

Mål 2.c:

"Hvor det er rentabelt, skal der fra 2017 ske en løbende udskiftning og opdatering af CTS (Central Tilstandskontrol og Styling) i strategiperioden, så der etableres bygningsautomatik i forhold til varme- og elforbrug på Forsvarsministeriets etableringer."

Bygningsautomatik installeres i Forsvarsministeriets bygninger, hvori der er et energiforbrug af el, vand og varme. I strategiens løbetid skal der udføres udskiftning og opdatering på et antal etableringer, hvor det

er rentabelt. Der er i 2019 gennemført tre større CTS-projekter på henholdsvis Høveltegård, Flyvestation Skrydstrup og Sødalsparken.

Målet er opfyldt.

GRØN IT

Mål 2.g:

”Løbende i strategiperioden inddrages grønne principper i indkøb af IT-udstyr, opstilling af arbejdspladser samt ved etablering af IT-forbindelser og driftsfaciliteter.”

Antallet af PC'ere, servere og skærme er i løbet af 2019 blevet reduceret og udskiftet til mere energibesparende udstyr. Der er ligeledes foretaget en reduktion af antallet af ældre stationære energiforbrugende PC'ere. Reduktionen er sket i form af udrulning af Forsvarsministeriets Internet Arbejdsplads (FIA), som er en bærbar PC-løsning, hvor hver medarbejder har én bærbar PC til både det interne netværk og internettet.

Ved udgangen af 2019 er der i alt udrullet 3.000 stk. FIA arbejdspladser inden for Forsvarsministeriets område. Udrulning af FIA vil fortsætte til og med 2022. Antallet af PC'ere forventes reduceret med minimum 20.000 stk. ved udgangen af 2022. Forsvarets anvendelse af tele- og datalinjer er endvidere reduceret, hvilket tillige bidrager til et reduceret energiforbrug

Målet er opfyldt.

Arktis

Forsvarsministeriet ønsker at bidrage til at sikre et Arktis med selv bærende vækst og samfundsmæssig bæredygtighed under respekt for det sårbare arktiske klima, miljø og natur i et tæt samarbejde med internationale partnere. I 2019 omfattede strategimålene aktiviteter inden for følgende emner:

- Logistik og brændstof
- Logistik og brændstof ved indkøb
- Energiforsyning

LOGISTIK OG BRÆNDSTOF

Mål 3.a:

"I 2017 udarbejdes en analyse af logistik- og særligt brændstofområdet i Arktis."

Der er foretaget registrering af CO₂-udledningen fra fuld-chartrede flykapaciteter i Arktis for perioden 1. januar til 31. december 2019. Registreringen af data er således afsluttet med udgangen af 2019, hvorfor analysen gennemføres og afsluttes i 2. kvartal 2020.

Målet er delvist opfyldt.

LOGISTIK OG BRÆNDSTOF VED INDKØB

Mål 3.b:

"I 2018 oprettes et projekt til at implementere en bedre sikring af, at de arktiske logistiske og brændstofmæssige forhold er tænkt ind ved anskaffelser/indkøb til brug i Arktis."

For at kunne påbegynde projektet til at implementere en bedre sikring af, at de arktiske logistiske og brændstofmæssige forhold er integreret i anskaffelsesprocessen, er det en forudsætning, at analysen jf. mål 3.a *Logistik og brændstof* er udarbejdet. Det er forventningen, at retningslinjer for optimering af logistik- og brændstofområdet er udarbejdet med udgangen af 2. kvartal 2020.

Målet er ikke opfyldt.

Inspektionsskibet Ejnar Mikkelsen passer på rigets havterritorier ved Grønland. Foto: Forsvarsgalleriet.

ENERGIFORSYNING

Mål 3.d:

"I 2019 skal mulighederne for optimering af energiforsyning og reducere af energiforbruget ved Arktis være afdækket."

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse arbejder for at sætte fokus på at udnytte og reducere energiforbruget inden for etablisementsdriften på stationerne i Arktis. Der har været logistiske udfordringer i forbindelse med besigtigelser af stationerne i Grønland, herunder begrænsede muligheder for flytransport.

I 2019 foretog Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse en tilstandsvurdering af bygninger og tekniske anlæg på Station Nord. Der blev endvidere identificeret løsninger til at reducere energiforbruget på stationen. Grundet logistiske udfordringer har det ikke været muligt at besøge andre stationer i 2019. Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse vil i løbet af 2020 udarbejde en analyse, der tager udgangspunkt i besøget på Station Nord i 2019. Analysen vil være en vurdering af mulighederne og anbefalinger for energioptimeringer af etablisementsdriften på stationerne i Arktis.

Målet er delvist opfyldt.

Christiansø

Fra den tidligere strategiperiode skal den igangsatte udvikling i retning af et bæredygtigt Christiansø fortsætte. Samarbejde og erfaringsudveksling med tilsvarende aktiviteter skal gennemføres på tværs af Forsvarsministeriet. I 2019 omfattede strategimålene aktiviteter inden for følgende emner:

- Spildevand
- Energiforsyning
- Fjernvarme
- Affaldshåndtering
- Naturpleje

SPILDEVAND

Mål 2.a:

"Plan for modernisering af spildevandsafledning skal være udarbejdet i 2017."

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse udarbejdede i 2014 et forslag til håndtering af kloakering og spildevand på Christiansø. Forslaget blev opdateret i 2018 i forhold til prisjusteringer og i forhold til den seneste spildevandsbekendtgørelse. Projektet skal ses i sammenhæng med udarbejdelsen af planen for en mere vedvarende el-forsyning, jf. mål 3.a *Energiforsyning*. Den samlede plan for projektet blev principgodkendt i marts 2019, og der arbejdes således videre med projektet i en intern styregruppe. Projektet planlægges realiseret i 2025.

Målet er opfyldt.

ENERGIFORSYNING

Mål 3.a:

"Plan for overgang til mere vedvarende el-forsyning og minimering af miljørisikoen skal være udarbejdet inden udgangen af 2017."

I 2019 blev det besluttet, at der skal arbejdes videre med en fossilfri el-forsyning på Christiansø bestående af en vindmølle kombineret med et brintlager. Målet gennemføres sideløbende med moderniseringen af håndtering af spildevand, jf. mål 2.a *Spildevand*. Derudover skal projekterne samtænkes med etableringen af et nyt tømrer-/malerværksted, som af arbejdsmiljømæssige årsager skal gennemføres inden for de nærmeste år. Projekterne vil samlet set medføre en række bygningstilpasninger. Som nævnt i mål 2.a *Spildevand* blev den samlede plan for projektet principgodkendt i marts 2019, og der arbejdes således videre med projektet i en intern styregruppe. Projektet planlægges realiseret i 2025.

Målet er opfyldt.

FJERNVARME

Mål 3.b:

"En analyse af sammenbinding af fjernvarmeforsyningen mellem Christiansø og Frederiksø skal foreligge i 2019."

Der er i 2019 gennemført en analyse af fjernvarmeforsyningen mellem Christiansø og Frederiksø i relation til mål 3.a Energiforsyning.

Målet er opfyldt.

AFFALDSHÅNTERING

Mål 4.a:

"Analyse af muligheden for udvikling af en lokal affaldshåndtering med fokus på genanvendelse og energiformål skal færdiggøres i 2018."

Forsvarsministeriet gennemførte i forbindelse med projekt Grøn Christiansø en miljøkortlægning i 2012. Heri fremgår en række anbefalinger vedrørende lokal affaldshåndtering, som er implementeret på Christiansø. Grundet beslutningen om gennemførelse af større projekter på Christiansø, herunder energiforsyning og håndtering af spildevand, er det ikke længere relevant at se på analysen for udvikling af lokal affaldshåndtering i forhold til genanvendelse og energiformål. Der ses derimod et behov for at optimere den eksisterende affaldshåndtering samt forbedre enkeltfraktioner. Dette er gjort gennem en kampagne for lokal affaldshåndtering, der er designet og dimensioneret i samarbejde mellem Christiansø Administration og Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Se mål 4.a *Grøn kampagne for Christiansø* samt mål 4.b *Affaldskampagne for Christiansø*.

Målet er opfyldt.

NATURPLEJE

Mål 5.a:

"Årlig status på udvikling og formidling af kvaliteten i naturpleje i et samlet koncept med kulturværdier i løbet af strategiperioden."

Christiansø har efter en ansøgning til Friluftsrådet fået status som Naturpark. Brandet "Naturpark Christiansø" kan derfor anvendes fra 2020. Endvidere er en af skolens lærere tilmeldt uddannelsen som naturvejleder, som forventes at kunne indgå i formidlingen fra medio 2020. Det udestående vedligeholdelsesarbejde på fæstningsværkerne, som er påpeget af Slots- og Kulturstyrelsen, blev ikke som forventet igangsat, da stillingen som "stenmand" var ubesat det meste af 2019.

Christiansø Administration søger løbende at tilføre nødvendige kompetencer, der kan bidrage til den fremadrettede udvikling og formidling af kvaliteten i natur- og kulturværdierne på Christiansø. De samlede indsatser forventes at få en positiv effekt på naturen og Christiansø som helhed.

Målet er opfyldt.

Miljø- og energipolitik, miljø- og energiledelse samt klimaregnskab

Forsvarsministeriet vil styrke grundlaget for den strategiske styring og prioritering af indsatserne på miljø- og energiområdet. I 2019 omfattede strategimålene aktiviteter inden for følgende emner:

- Klimaregnskab
- Nedbringelse af CO₂-, NO_x-, SO₂- og partikeludledning

KLIMAREGNSKAB

Mål 3.a:

"Forsvarsministeriet vil hvert år inden udgangen af september offentliggøre koncernens klimaregnskab for det foregående år med tilhørende ledelsesberetning."

I Forsvarsministeriets Klimaregnskab 2018 opgøres udledningen af NO_x, SO₂, PM₁₀ samt CO₂-e fra etablisementsdrift, drivmidler, køle- og slukningsmidler samt tjenesterejser. Al dataindsamling er foregået i årets første tredjedel og afleveret til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, som derefter har foretaget de nødvendige emissionsberegninger samt udfærdiget klimaregnskabet. Forsvarsministeriets Interne Revision har valideret datagrundlaget. Forsvarsministeriets Klimaregnskab 2018 blev offentliggjort på Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses hjemmeside i december 2019.

Målet er opfyldt.

NEDBRINGELSE AF CO₂-, NO_x-, SO₂- OG PARTIKELUDLEDNING

Mål 4.a:

"Forsvarsministeriet vil blandt andet på baggrund af klimaregnskabet identificere indsatsområder for nedbringelse af NO_x-, SO₂- og partikeludledning samt fra 2017 fastlægge mål for procentvise CO₂-reduktioner under samtidig iagttagelse af hensyntagen til opnåelse af maksimal operativ effekt."

Der er nedsat en arbejdsgruppe, der skal identificere mulige indsatsområder og mål på klimaområdet, med Forsvarsministeriets departement som ansvarlig for strategimålet. Det er i arbejdsgruppen besluttet, at arbejdet skal afvente kortlægning af udledningen fra de operative kapaciteter. Derved kan der nemlig identificeres indsatsområder på baggrund af den reelle udledning knyttet til den operative virksomhed. Det er forventningen, at der arbejdes med bygningsområdet i 2020 og det operative område i 2021. Når analysen er udarbejdet ultimo 2021, kan denne anvendes som dokumentation for omfanget af potentialet for reduktion af CO₂-, NO_x-, SO₂- samt partikeludledning.

Målet er delvist opfyldt.

Adfærd og kommunikation

Forsvarsministeriet vil udvikle sin kommunikation med omverdenen for at opnå en god og tidssvarende dialog. Forsvarsministeriet ønsker at forankre strategien i organisationen og skabe samarbejde og videndeling på tværs. Erfaringerne fra tidligere strategiarbejde vil blive bragt videre i nye projekter, som skal implementere nye arbejdsgange, særlige hensyn og udbredelse af information. I 2019 omfattede strategimålene aktiviteter inden for følgende emner:

- Affaldskampagne for koncernen
- Grøn adfærd ved udsendelser
- Naturforvaltning
- Grøn kampagne for Christiansø
- Affaldskampagne for Christiansø
- Grøn kampagne ved udsendelser
- Grøn kampagne for frivillige

AFFALDSKAMPAGNE FOR KONCERNEN

Mål 1.c:

"Der skal årligt udarbejdes affaldskampagner."

Der blev i 2019 udarbejdet affaldskampagner, hvor indsatsen er forankret som en del af implementeringen af Forsvarsministeriets miljø- og energiledelsessystem. Affaldskampagnerne indebar heriblandt en plakat med et flow-chart om affaldssortering, som hænges op i Forsvarsministeriets værksteder. Alle myndigheder har endvidere modtaget nyhed om opdatering af miljøkørekortet, der er et e-læringskursus for ansatte på Forsvarsministeriets myndighedsområde, der blandt andet omhandler håndtering af affald. Nyheden blev i 2019 ligeledes bragt i Forsvarsavisen nr. 5. Det forventes, at det øgede fokus på affaldsområdet vil føre til bedre sortering og ressourceanvendelse. I 2020 sættes der yderligere fokus på affald.

Målet er opfyldt.

GRØN ADFÆRD VED UDSENDELSER

Mål 2.a:

"Inden 2018 analyseres adfærdsmæssige tiltag, der kan fremme en grønnere adfærd (bevidsthed) hos personellet i forbindelse med ophold i en lejr."

Der blev i 2019 gennemført en analyse af, hvordan en grønnere adfærd kan fremmes hos personellet ved ophold i en lejr. Analysen er baseret på en fokusgruppeworkshop med 10 tidligere udsendte soldater, som blev udarbejdet af Aalborg Universitet. Materialet er anvendt til udarbejdelse af en kampagne til udsendt personel. Se mål 5.a *Grøn kampagne ved udsendelser*.

Målet er opfyldt.

Danske soldater i Camp Tayler lejren i Kabul. Foto: Forsvarsgalleriet.

NATURFORVALTNING

Mål 3.a:

“Der afholdes minimum ét møde årligt i det eksisterende dialogforum for naturforvaltning.”

Generelt er Forsvarsministeriets arealer åbne for offentligheden fra solopgang til solnedgang, såfremt der ikke er øvelsesaktiviteter på arealerne og ordensreglerne for hvert terræn overholdes. Hvert år inviterer Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse større landsdækkende interesseorganisationer til dialogforum med henblik på at drøfte erfaringer og udviklingsmuligheder vedrørende offentlighedens interesse i og brug af Forsvarsministeriets arealer.

Dialogforum 2019 blev afholdt den 26. november på Ryes Kaserne med deltagelse af 10 foreninger. Temaerne for årets dialogforum var leje af terræner samt information og adgangsmuligheder ved dagsture i terrænet.

Målet er opfyldt.

GRØN KAMPAGNE FOR CHRISTIANSØ

Mål 4.a:

"Inden udgangen af 2018 udarbejdes en grøn kampagne for de fastboende på Christiansø."

Som nævnt i mål 4.a *Affaldshåndtering* er der i 2019 udarbejdet en grøn kampagne på Christiansø. Kampagnen har fokus på at minimere den mængde affald, som fragtes fra øen med skib til Bornholm. Dette skal bl.a. gøres gennem affaldssortering for at sikre, at en større del af affaldet bliver genanvendt i stedet for at blive afbrændt eller deponeret.

Kampagnen blev i 2019 implementeret hos de lokale beboere. Indsatsen bestod i opsætning af piktogrammer på containere og affaldsspande, der viser korrekt affaldssortering, som er udarbejdet af Dansk Affaldsforening. Derudover er der husstandsomdelt brev og køleskabsslip til beboerne. Kampagnen forventes at medføre en yderligere forbedring af lokalmiljøet og at alle bidrager til en renere ø.

Målet er opfyldt.

AFFALDSKAMPAGNE FOR CHRISTIANSØ

Mål 4.b:

"Inden udgangen af 2019 udarbejdes en affaldskampagne målrettet besøgende på Christiansø."

Affaldskampagnen rettet mod de besøgende på Christiansø er for henholdsvis sejlere, hytteboere og andre dagsgæster. Formålet er at undgå affald i naturen og få sorteret affaldet, så mængden af affald reduceres eller genanvendes. Der er derfor opsat skilte på kajområderne på Christiansø og Frederiksø med forskellige kortudsnit, der viser vejen til nærmeste affaldsspand. Kampagnen forventes at medføre en ressourcebesparelse i form af bedre affaldssortering og genanvendelse samt medvirke til en renere ø.

Målet er opfyldt.

GRØN KAMPAGNE VED UDSENDELSER

Mål 5.a:

"En grøn adfærdskampagne udarbejdes inden udgangen af 2018 til udsendte medarbejdere."

Der er i 2019 udarbejdet en grøn adfærdskampagne til udsendte medarbejdere, der er baseret på en forudgående analyse af adfærdsmæssige tiltag, der kan fremme en grønnere adfærd hos personalet i forbindelse med ophold i en lejr, som nævnt i mål 2.a *Grøn adfærd ved udsendelser*. Kampagnen er udarbejdet i samarbejde med reklamebureauet 'Det nye Sort' i Aalborg. Materialet består af trykte postkort samt klistermærker med budskaber om at reducere vand- og energiforbruget. Kampagnen vil løbende blive implementeret hver gang et nyt hold udsendes til ophold i en lejr.

Målet er opfyldt.

GRØN KAMPAGNE FOR FRIVILLIGE

Mål 5.b:

"Inden udgangen af 2019 skal der udarbejdes en grøn adfærdskampagne til frivillige medarbejdere under Forsvarsministeriets myndighedsområde."

Formålet med adfærdskampagnen er at få Hjemmeværnets frivillige medarbejdere til at handle mere miljø- og energibevist, således at medarbejderne anspores til at spare på elektricitet og varme samt sortere affald. Adfærdskampagnen er ikke blevet gennemført i 2019 grundet personaleudskiftninger på kampagneområdet i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Indsatsen forventes afsluttet inden udgangen af 2020.

Målet er ikke opfyldt.

Holmens Kanal 9
1060 København K

Telefon: + 45 7281 0000
E-mail: fmn@fmn.dk
www.fmn.dk

EAN: 5800002012000
CVR: 25775635